

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ **Βιώσιμες Λύσεις** **Αγροτικού Τομέα**

Η συμμετοχή μου στη διάσκεψη COP29 ήταν μια εμπειρία γεμάτη έμπνευση και σημαντικά διδάγματα. Μέσα από γόνιμες συζητήσεις με παγκόσμιους ηγέτες, επιστήμονες και επιχειρηματίες, αναδείχθηκαν κρίσιμες προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια της βιοποικιλότητας και η ανάγκη για βιώσιμες λύσεις στον αγροτικό τομέα.

Ιδιαίτερα εντυπωσιακή ήταν η εστίαση στις πρακτικές που αντλούν έμπνευση από την παράδοση και τη λαϊκή γνώση. Αυτές οι λύσεις, όπως η βιώσιμη γεωργία που εφαρμόζουν αυτόχθονες κοινότητες, δείχνουν ότι η βιωσιμότητα δεν απαιτεί πάντα περίπλοκες και δαπανηρές τεχνολογίες. Η Μεσογειακή παράδοση, με την ολιστική της προσέγγιση, αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα: από τη διατροφική κουλτούρα έως τις πρακτικές ξηρικής γεωργίας, συνδυάζει την προστασία του περιβάλλοντος με την εξασφάλιση της ανθρώπινης υγείας.

Το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (MAIX) συμβάλλει ενεργά σε αυτή την κατεύθυνση, μέσα από δράσεις όπως η τράπεζα σπόρων και η συμμετοχή σε διεθνή έργα βιοποικιλότητας. Κατά τη γνώμη μου, η παγκόσμια κοινότητα οφείλει να επενδύσει σε ολιστικές, οικονομικά προσιτές λύσεις όπως αυτές που προτείνει η Μεσογειακή προσέγγιση, ώστε να διασφαλίσουμε ένα βιώσιμο και ανθεκτικό μέλλον.

Τα παραπάνω επισήμανε ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Μάττας, στην συνέντευξη που παραχώρησε στο Κρητών Επιχειρείν με έναυσμα την συμμετοχή του στο COP29.

Κωνσταντίνος Μάττας
Καθηγητής Αγροτικής Οικονομίας
MAIX Διδασκαλία - Έρευνα

Πώς θα περιγράφατε τη συμμετοχή σας στη διάσκεψη COP29 και ποια ήταν η γενικότερη ατμόσφαιρα της διάσκεψης σε σχέση με τη δέσμευση των κρατών στην αντιμετώπιση των αποτελεσμάτων της κλιματικής αλλαγής;

Η συμμετοχή μου στη διάσκεψη COP29 ήταν μια πραγματικά μοναδική εμπειρία. Είχα την ευκαιρία να συμμετάσχω σε έναν πολυεπίπεδο διάλογο με παγκόσμιους ηγέτες, επιστήμονες, ακτιβιστές και επιχειρηματίες, όπου συζητήθηκαν οι πλέον επείγουσες προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα σημεία της διάσκεψης ήταν η παρουσίαση διαφορετικών, εύκολα εφαρμόσιμων λύσεων και ιδεών που συνήθως δεν αναδεικνύονται σε αυτούς τους κύκλους συζητήσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε σε προσεγγίσεις που αντλούν έμπνευση από την παράδοση και τη λαϊκή γνώση (indigenous knowledge). Αυτές οι λύσεις, πολλές από τις οποίες είναι χαμηλού κόστους αλλά υψηλής αποτελεσματικότητας, αποδεικνύουν ότι δεν χρειάζονται πάντα περίπλοκες και δαπανηρές τεχνολογίες για να αντιμετωπίσουμε τις περιβαλλοντικές προκλήσεις. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η παρουσίαση πρακτικών βιώσιμης γεωργίας που εφαρμόζονται εδώ και αιώνες από αυτόχθονες κοινότητες και που μπορούν να μειώσουν το αποτύπωμα άνθρακα στον αγροτικό τομέα.

Η γενικότερη ατμόσφαιρα της διάσκεψης χαρακτηρίστηκε από μία ανάμεικτη αίσθηση επείγουσας ανάγκης και αισιοδοξίας. Είδαμε ισχυρές δεσμεύσεις από πολλά κράτη, αλλά υπήρχε και η αναγνώριση ότι οι ήδη δρομολογημένες πολιτικές και πρακτικές δεν επαρκούν για να αναστρέψουν την πορεία. Αυτό δημιούργησε μια δυναμική συζήτηση για το πώς θα μπορούσαμε να ενσωματώσουμε καινοτόμες προσεγγίσεις και να ενισχύσουμε τη συνεργασία μεταξύ κρατών, επιχειρήσεων και κοινωνίας των πολιτών.

Είναι σαφές ότι υπάρχει η βούληση για δράση, αλλά ταυτόχρονα υπάρχει ανάγκη για περισσότερη τόλμη και αμεσότητα. Εάν συνδυάσουμε την τεχνολογική πρόοδο με τις παραδοσιακές γνώσεις και υιοθετήσουμε πιο πρακτικές λύσεις, μπορούμε να επιταχύνουμε την πρόοδο προς τη βιωσιμότητα.

Η μείωση της βιοποικιλότητας αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις. Πώς συνδέεται η έρευνα που γίνεται στο MAIX με την προστασία της βιοποικιλότητας και τη βιωσιμότητα;

Η μείωση της βιοποικιλότητας είναι πράγματι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της εποχής μας, καθώς επηρεάζει τη σταθερότητα των οικοσυστημάτων, την ασφάλεια των τροφίμων και τη βιωσιμότητα του πλανήτη. Το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (MAIX) έχει διαδραματίσει πρωτοποριακό ρόλο στην

προστασία της βιοποικιλότητας, έχοντας ευαισθητοποιηθεί για το ζήτημα πολύ πριν αυτό τεθεί στο επίκεντρο των διεθνών συζητήσεων.

Ένα από τα πιο σημαντικά επιτεύγματα του MAIX είναι η δημιουργία και ο συνεχής εμπλουτισμός της τράπεζας σπόρων. Μέσα από αυτή τη δράση, προστατεύονται απειλούμενα είδη της Κρήτης, ενώ διασφαλίζεται η γενετική ποικιλότητα των καλλιεργειών. Η τράπεζα σπόρων λειτουργεί όχι μόνο ως μέσο διατήρησης της κληρονομιάς μας αλλά και ως εργαλείο για την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας σε καλλιεργούμενες εκτάσεις, κάτι που είναι κρίσιμης σημασίας για τη βιώσιμη γεωργία.

Παράλληλα, το MAIX συμμετέχει ενεργά σε εθνικά και διεθνή έργα που εστιάζουν στη βιοποικιλότητα σε όλες τις εκφάνσεις της. Είτε πρόκειται για την προστασία της άγριας φύσης στον ορεινό όγκο, είτε για την επαναφορά της ποικιλομορφίας στις καλλιεργούμενες περιοχές, το Ινστιτούτο προσφέρει επιστημονική γνώση, τεχνική υποστήριξη και συντονισμό. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν την καλλιέργεια πολλών και διαφορετικών ειδών, την υιοθέτηση γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των οικοσυστημάτων.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται, επίσης, στη σύνδεση της βιοποικιλότητας με την κλιματική αλλαγή. Η απώλεια της βιοποικιλότητας επιδεινώνει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αλλά ταυτόχρονα, η προστασία της μπορεί να λειτουργήσει ως «ασπίδα» απέναντι στις μεταβολές που βιώνουμε. Με έργα που ενσωματώνουν τη βιοποικιλότητα στη διαχείριση του αγροτικού τοπίου, το MAIX αναδεικνύει τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ επιστήμης, τοπικών κοινωνιών και πολιτικών φορέων.

Η δέσμευση του MAIX στην προστασία της βιοποικιλότητας και τη βιωσιμότητα δεν είναι απλώς επιστημονική – είναι βαθιά ανθρωποκεντρική, στοχεύοντας στη δημιουργία ενός μέλλοντος όπου η φύση και οι άνθρωποι θα μπορούν να συνυπάρχουν αρμονικά.

Ως καθηγητής και ερευνητής, ποιό θεωρείτε ότι είναι το πιο κρίσιμο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα στον αγροτικό τομέα για την καταπολέμηση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής;

Ο αγροτικός τομέας βρίσκεται στην «πρώτη γραμμή» των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, καθώς επηρεάζεται άμεσα από φαινόμενα όπως η λειψυδρία, οι ακραίες θερμοκρασίες και οι μεταβολές στις εποχές καλλιέργειας. Παρόλο που οι επιπτώσεις ξεκινούν από τη γεωργική παραγωγή, η αλληλεπίδρασή τους με την ευρύτερη κοινωνία είναι αναπόφευκτη, καθώς μπορούν να οδηγήσουν σε ελλείψεις και ακρίβεια τροφίμων, επιβαρύνοντας τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Κατά τη γνώμη μου, το πιο κρίσιμο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα είναι η προσαρμογή του τρόπου με τον οποίο γίνεται η γεωργία, με ιδιαίτερη

έμφαση στη διαχείριση του νερού. Όπως αποδείχθηκε και φέτος, το νερό αποτελεί έναν από τους πιο πολύτιμους αλλά και περιορισμένους φυσικούς πόρους. Η ορθολογική του διαχείριση απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία θα περιλαμβάνει μέτρα τόσο για τη γεωργική όσο και για την αστική χρήση. Στον αγροτικό τομέα, η σωστή χρήση του νερού μπορεί να επιτευχθεί μέσω καινοτόμων αρδευτικών τεχνολογιών, καλύτερης καλλιεργητικής διαχείρισης και της επιλογής φυτών με χαμηλές απαιτήσεις σε νερό.

Επιπλέον, ένα άλλο καίριο ζήτημα είναι η επιλογή ανθεκτικών φυτών που μπορούν να προσαρμοστούν στις νέες κλιματολογικές συνθήκες. Χρειαζόμαστε καλλιέργειες που να αντέχουν στις υψηλές θερμοκρασίες, στη λειψυδρία και σε άλλα ακραία φαινόμενα. Παράλληλα, η ενίσχυση της βιοποικιλότητας είναι εξίσου σημαντική. Η μονοκαλλιέργεια, που κυριαρχεί σε πολλά αγροτικά συστήματα, καθιστά την παραγωγή πιο ευάλωτη στις κλιματικές πιέσεις. Η προώθηση της καλλιέργειας ποικιλίας ειδών και ποικιλιών μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ανθεκτικότερων οικοσυστημάτων.

Τέλος, η προσαρμογή στις νέες κλιματικές συνθήκες απαιτεί και τη συνεργασία της επιστημονικής κοινότητας με τους αγρότες. Μέσα από τη διάδοση της γνώσης και της τεχνολογίας, μπορούμε να μετατρέψουμε τις προκλήσεις σε ευκαιρίες, διασφαλίζοντας την παραγωγή τροφίμων με βιώσιμο τρόπο και με σεβασμό προς το περιβάλλον. Αυτή η προσέγγιση δεν είναι μόνο αναγκαία αλλά και επείγουσα, αν θέλουμε να εξασφαλίσουμε τη διατροφική επάρκεια και τη βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα.

Πώς η Μεσογειακή παράδοση μπορεί να εμπνεύσει σύγχρονες λύσεις για βιώσιμα αγροτικά συστήματα;

Η Μεσογειακή παράδοση αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα ολιστικής προσέγγισης που μπορεί να εμπνεύσει σύγχρονες λύσεις για βιώσιμα αγροτικά συστήματα. Στην πραγματικότητα, θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε ως το «μοναδικό και μόνο πλήρες πρωτόκολλο» για την αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων της εποχής μας, όπως η κλιματική αλλαγή, η μείωση της βιοποικιλότητας και η προστασία της ανθρώπινης υγείας.

Δυστυχώς, ο σύγχρονος άνθρωπος έχει απομακρυνθεί από αυτή την παράδοση, υιοθετώντας συχνά λύσεις που στερούνται της ολιστικής διάστασης και της βιωσιμότητας που χαρακτηρίζουν τη Μεσογειακή κουλτούρα. Στο Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (MAIX), γίνεται συστηματική δουλειά για την ανάδειξη και την εφαρμογή των στοιχείων αυτής της παράδοσης. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας έχουν τύχει διεθνούς αναγνώρισης, με παγκόσμια μέσα να προβάλλουν τη σημασία τους.

Η Μεσογειακή παράδοση καταφέρνει να καλύψει δύο

θεμελιώδεις στόχους: την προστασία του περιβάλλοντος και την εξασφάλιση της ανθρώπινης υγείας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διατροφική κουλτούρα της Κρήτης. Ο συνδυασμός τροφίμων στο κρητικό τραπέζι, όπως τα ελαιόλαδο, τα όσπρια, τα λαχανικά και τα φρούτα, προσφέρει θρεπτική ισορροπία και υγεία, ενώ στηρίζεται σε τοπικά, εποχικά προϊόντα. Αυτή η πρακτική της εποχικότητας όχι μόνο μειώνει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αλλά και ενισχύει τη βιοποικιλότητα, καθώς εναλλάσσονται οι καλλιέργειες και τα παραγόμενα τρόφιμα.

Επιπλέον, οι παραδοσιακές πρακτικές καλλιέργειας στη Μεσόγειο είναι από τη φύση τους βιώσιμες. Τεχνικές όπως η ξηρική γεωργία, η χρήση φυσικών λιπασμάτων και η διατήρηση μικρής κλίμακας οικογενειακών αγροκτημάτων ενισχύουν τη βιωσιμότητα και προστατεύουν τους φυσικούς πόρους. Αυτές οι πρακτικές μπορούν να προσαρμοστούν και να εφαρμοστούν στα σύγχρονα αγροτικά συστήματα για να μειώσουν το αποτύπωμα άνθρακα και να αυξήσουν την ανθεκτικότητα των καλλιεργειών στις κλιματικές πιέσεις.

Η Μεσογειακή παράδοση μας διδάσκει ότι η αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης είναι εφικτή όταν υιοθετούμε έναν τρόπο ζωής που σέβεται τους κύκλους της γης. Είναι στο χέρι μας να αναδείξουμε αυτές τις αξίες και να τις ενσωματώσουμε στις σύγχρονες πρακτικές, εξασφαλίζοντας ένα βιώσιμο μέλλον για τις επόμενες γενιές.

Με βάση τα συμπεράσματα του COP29, πιστεύετε ότι υπάρχει αυξανόμενη παγκόσμια αναγνώριση της σημασίας της Μεσογειακής προσέγγισης στην αγροτική ανάπτυξη και την κλιματική ανθεκτικότητα;

Με βάση τα συμπεράσματα της COP29, θεωρώ ότι υπάρχει αυξανόμενη, αν και ακόμα ανεπαρκής, παγκόσμια αναγνώριση της σημασίας της Μεσογειακής προσέγγισης στην αγροτική ανάπτυξη και την κλιματική ανθεκτικότητα. Το γεγονός ότι μόλις στην COP28 στο Ντουμπάι άνοιξε ουσιαστικά ο διάλογος για τη σύνδεση της αγροδιατροφής με το περιβάλλον δείχνει ότι η παγκόσμια κοινότητα αρχίζει να αντιλαμβάνεται την ανάγκη για ολιστικές λύσεις. Στην COP29 στο Μπακού, το αγροδιατροφικό ζήτημα κατέλαβε ακόμα μεγαλύτερο χώρο, και εκεί είχαμε την ευκαιρία να αναδείξουμε τη δική μας συμβολή, παρουσιάζοντας τη Μεσογειακή παράδοση ως ένα πρότυπο βιωσιμότητας και ανθεκτικότητας.

Αναγκαστικά, πιστεύω, θα στραφούμε στις λύσεις που προσφέρει η Μεσογειακή παράδοση, διότι οι υπόλοιπες προτάσεις, παρότι ενδιαφέρουσες, είναι συχνά δαπανηρές και εξαρτώνται από περίπλοκες συμφωνίες χρηματοδότησης, οι οποίες δυσκολεύονται να υλοποιηθούν, όπως έχει φανεί από την πορεία των COP συναντήσεων. Οι λύσεις που προτείνει η Μεσογειακή προσέγγιση, αντίθετα, είναι απλές, πρακτικές, οικονομικά προσιτές και μπορούν να προσαρμοστούν εύκολα σε

διαφορετικά περιβάλλοντα παγκοσμίως.

Η Μεσογειακή παράδοση έχει αποδείξει διαχρονικά ότι αποτελεί μια «μαγική» συνταγή, καθώς συνδυάζει τη βιωσιμότητα με την ανθεκτικότητα. Από την εποχικότητα και την ποικιλομορφία στη διατροφή, μέχρι τις πρακτικές ξηρικής γεωργίας και τη διαχείριση των φυσικών πόρων, η Μεσόγειος έχει μια μακρόχρονη ιστορία προσφοράς λύσεων που όχι μόνο ανταποκρίνονται στις ανάγκες της περιοχής, αλλά μπορούν να εμπνεύσουν και να εφαρμοστούν σε ολόκληρο τον κόσμο. Άλλωστε, η Μεσόγειος

είναι γνωστή για τη συμβολή της σε θεμελιώδεις τομείς, όπως η επιστήμη, η δημοκρατία και ο πολιτισμός.

Η παγκόσμια κοινότητα αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι η Μεσογειακή προσέγγιση δεν είναι απλώς μια «εναλλακτική», αλλά μια αποδεδειγμένα αποτελεσματική λύση για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την ενίσχυση της βιωσιμότητας των αγροτικών συστημάτων. Στο χέρι μας είναι να αναδείξουμε περαιτέρω αυτές τις αξίες και να εργαστούμε για τη διάδοσή τους σε διεθνές επίπεδο.

Cretan Herbs & Spices from Sfakia

BIO
Cretan

AMBROSIA®

K.M.O. GR 94000148

GR-BIO-06

Σφακιά Χανίων / Sfakia Chania, Crete
Προϊόν Βιολογικής Γεωργίας / Product of Organic Farming
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ / GREEK PRODUCT